

Propozycja cyklu lekcji języka polskiego w oparciu o lekturę Seweryny Szmaglewskiej „Czarne stopy”

Lekcja 1

Tymi zajęciami rozpoczynamy cykl lekcji poświęconych na omawiania lektury klasy piątej „Czarne stopy”. Wcześniej można poprosić uczniów o przygotowanie informacji na temat harcerstwa. Jeżeli w szkole istnieje drużyna harcerska warto na zajęcia zaprosić również jej przedstawiciela w pełnym umundurowaniu.

Temat lekcji: Historia harcerstwa i skautingu.

Cele ogólne lekcji:

- zapoznanie uczniów z historią harcerstwa polskiego,
- zainteresowanie uczniów ideą harcerstwa.

Cele operacyjne lekcji:

Uczeń potrafi:

- porównać prawo harcerskie z prawem skautowskim,
- na podstawie prawa harcerskiego wymienić cechy dobrego harcerza,
- posługiwać się różnymi źródłami informacji (encyklopedia, słownik, internet)

Metody pracy: pogadanka,

Formy pracy: zbiorowa i indywidualna

Pomoce dydaktyczne: słownik, encyklopedia, książeczka harcerska

Przebieg lekcji:

I. Część wstępna:

Lekcję rozpoczynamy od sprawdzenia , do jakich wiadomości na temat harcerstwa dotarli uczniowie, a następnie przedstawiamy zaproszonego gościa – harcerza .

II. Część właściwa lekcji:

1. Podanie tematu lekcji: **Historia harcerstwa i skautingu.**
2. Omówienie historii polskiego harcerstwa:

Pierwsza organizacja skautowska powstała w 1907 roku w Anglii. Jej założycielem był lord generał Robert Baden-Powell. Głównym celem Powella było kształtowanie charakteru, rozwijanie sprawności fizycznej młodych ludzi oraz przygotowanie ich do bycia dobrymi obywatelami. Ideę skautingu na grunt polski przenieśli Andrzej i Olga Małachowscy. To oni w 1911 roku założyli w Polsce pierwsze drużyny, które wkrótce zaczęto nazywać po polsku harcerstwem. W okresie II wojny światowej polscy harcerze włączyli się w akcję zbrojną z okupantem. Obok dorosłych i młodzieży walczyły również dzieci – zuchy. W latach dziewięćdziesiątych harcerstwo polskie podzieliło się na Związek Harcerstwa Polskiego i Związek Harcerzy Rzeczpospolitej. Między dwoma związkami występują pewne różnice poglądowe, jednak główna idea jest taka sama: wychowywanie młodego pokolenia niosącego pomoc potrzebujący i kształcenie w nim postaw patriotycznych.

3. Zaprezentowanie i omówienia munduru harcerskiego, krzyża, lilijki, sznura, hymnu. Wyjaśnienie dlaczego harcerze nazywani są Szarymi Szeregami.

4. Porównanie pierwszego prawa harcerskiego stworzonego przez Małachowskich z obowiązującym obecnie:

Prawo Małachowskich

1. Na słowie harcerza można polegać jak na słowie Zawiszy.
2. Skaut jest wierny Ojczyźnie.
3. Skaut jest obowiązany być pożytecznym i pomagać innym.
4. Skaut jest przyjacielem wszystkich, a bratem każdego innego skauta.
5. Skaut jest rycerski.
6. Skaut jest przyjacielem zwierząt.
7. Skaut jest wierny i posłuszny.
8. Skaut śmieje się i gwizdże w najcięższym nawet położeniu.
9. Skaut jest oszczędny.

Prawo współczesne

1. Harcerz służy Polsce i dla Niej sumiennie wypełnia swoje obowiązki.
2. Harcerz chce zmieniać świat na lepszy.
3. Harcerz jest sprawiedliwy i odważny, śmiało broni słusznej sprawy.
4. Harcerz chce wiedzieć więcej niż wie, umieć więcej niż umie.
5. Harcerz śpieszy innym z pomocą, nie opuści nikogo w potrzebie.
6. Harcerz jest wiernym przyjacielem i niezawodnym kolegą.
7. Harcerz szanuje starszych, pomaga chętnie rodzicom.
8. Harcerz pracuje rzetelnie.
9. Harcerz jest przyjacielem przyrody, poznaje jej piękno i tajemnice.
10. Harcerz chce być silny i sprawny, nie pali tytoniu, nie pije napojów alkoholowych.

5. Wyjaśnienie kim był Zawisza Czarny.

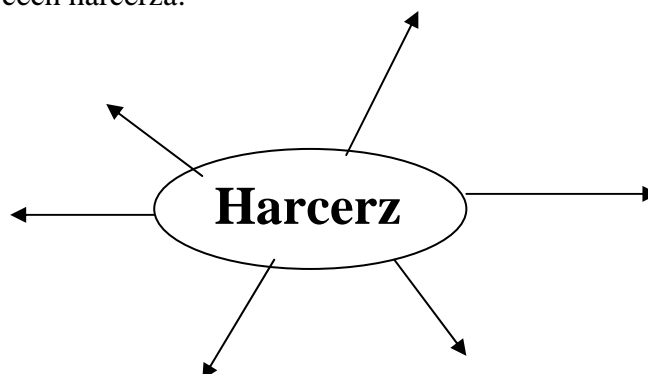
6. Omówienie struktury harcerstwa (zastęp – drużyna- hufiec – chorągiew)

7. Wyjaśnienie dlaczego skautów w Polsce nazwano właśnie harcerzami.

„Harcerz” dawniej to żołnierz konny, który przed właściwą bitwą toczył na oczach całego wojska walkę z jednym z żołnierzy z przeciwnego obozu. Sam zgłaszał się na ochotnika do walki.

III. Ewaluacja:

Wypisywanie cech harcerza:

IV. Praca domowa:

Odszukaj w słowniku i zapisz znaczenie słów: *hufiec, drużyna, chorągiew*

Lekcja 2

Temat lekcji: Czy uważnie przeczytaliśmy lekturę „Czarne stopy”?

Cele ogólne lekcji:

- sprawdzenie stopnia przeczytania lektury „Czarne stopy”,
- kształcenie umiejętności wypowiedzania się o przeczytanej książce,
- rozwijanie umiejętności czytania ze zrozumieniem.

Cele operacyjne lekcji:

Uczeń potrafi:

- wypowiedzieć się o lekturze,
- ocenić książkę,
- odpowiedzieć na pytania i wykonać zadania związane z lekturą.

Metody pracy: pogadanka, zajęć praktycznych

Formy pracy: zbiorowa i indywidualna

Pomoce dydaktyczne: karty pracy

Przebieg lekcji:

I. Część wstępna:

Pogadanka na temat wrażeń po przeczytaniu lektury.

Podanie tematu lekcji: Czy uważnie przeczytaliśmy lekturę „Czarne stopy”?

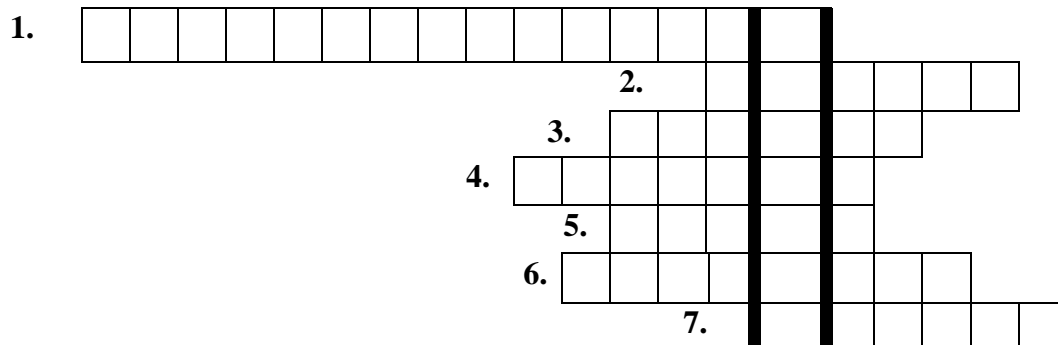
II. Część właściwa lekcji:

Samodzielne wypełnianie kart pracy przez uczniów.

KARTA PRACY

A. Rozwiąż krzyżówkę:

1. Chłopcy wyjechali na obóz w Górach .....
2. Żywy pomnik przyrody, dąb staruszek.
3. Królewicz zamieniony w kamień.
4. Złodziej serdelków.
5. Imię głównego bohatera.
6. Autorka powieści to .....Szmaglewska.
7. np. Czarne stopy, Kontiki, Białe Foki.

(Świętokrzyskich, Bartek, Emeryk, wyźlica, Marek, Seweryna, zastęp)

B. Połącz nazwy zastępów z ich zastępowymi:

- I. Czarne Stopy a- Longinus
II. Kontiki b- Patelnia
III. PIHM c- Maciek Osa
IV. Żurawie d- Puchatek
V. Białe foki e- Dąbrowski (I – c; II – d; III – e; IV – a; V – b)

C. Dopasuj do nazwisk funkcję pełnioną na obozie:

Andrzej Wróbel - instruktor gimnastyki
Puma- bibliotekarz
Marek Osiński - drużynowy

(Andrzej Wróbel – drużynowy, Puma – instruktor gimnastyki, Marek Osiński – bibliotekarz)

D. Każdą literę alfabetu ponumeruj kolejno, a następnie odczytaj litery ukryte pod cyframi:

15 – 7 – 24 – 18 – 7   20 – 14 – 20   (Leśne Oko)

Krótko przedstaw osobę, której pseudonim odczytałeś.

E. W diagramie wykreśl imiona i pseudonimy bohaterów powieści (pionowo, poziomo i na ukos). Nieskreszone litery utworzą nazwę pewnego miejsca, napisz co o nim wiesz:

B	O	C	H	E	N	E	K	D	L
I	Ł	K	O	R	E	K	P	Z	O
A	A	Y	N	O	B	O	A	E	N
D	M	J	S	B	E	K	T	N	G
A	F	A	Ó	K	L	O	E	E	I
M	O	S	C	Z	A	K	L	K	N
C	B	I	K	I	I	W	N	A	U
Z	U	O	S	A	E	O	I	M	S
Y	S	F	E	L	E	K	A	C	I
K	Z	E	M	A	R	E	K	Ń	A

Adamczyk,
Bochenek,
Błyskawica,
Felek,
Fobusz,
Józio,
Korek,
Longinus,
Maciek,
Marek,
Nobo,
Oko,
Osa,
Patelnia,
Zenek,

(hasło : Diabelski Kamień – na zboczu tej góry chłopcy rozbili swój obóz)

III. Ewaluacja:

Sprawdzenie i ocena pracy uczniów.

IV. Praca domowa:

Spróbuj ułożyć zadania szaradziarskie związane z treścią powieści „Czarne stopy”.

Lekcja 3

Temat lekcji: W harcerskim obozie.

Cele ogólne lekcji:

- doskonalenie umiejętności określania świata przedstawionego powieści,
- rozwijanie umiejętności pracy w grupie,

Cele operacyjne lekcji:

Uczeń potrafi:

- wymienić czas i miejsce akcji utworu,
- podzielić bohaterów na pierwszoplanowych, drugoplanowych i epizodycznych,
- przedstawić chronologicznie główne wydarzenia lektury,

Metody pracy: pogadanka, zajęć praktycznych

Formy pracy: zbiorowa i w parach

Przebieg lekcji:

I. Część wstępna:

1. Sprawdzenie i omówienie pracy domowej.
2. Wymienienie elementów składających się na świat przedstawiony utworu literackiego.

II. Część właściwa lekcji:

1. Podanie tematu lekcji: W harcerskim obozie.
2. Praca zbiorowa nad określeniem czasu (30 dni obozu harcerskiego) i miejsca (Góry Świętokrzyskie, zbocze Diabelskiego Kamienia) akcji utworu.
3. Praca w parach:

ZADANIA DO WYKONANIA

A- *Wymieńcie nazwy zastępów i ich członków.*

Czarne Stopy – zastępowy Maciek Osa, pozostali harcerze: Marek Osiński, Fobusz, Felek, Nobo, Zenek, Józio, Błyskawica,
Białe Foki – zastępowy Patelnia, pozostali: Korek, Bochenek, Adamczyk,
Kontiki – zastępowy Puchatek,
Żurawie – zastępowy Longinus,
Państwowy Instytut Hydrologiczno-Meteorologiczny (PIHM) – zastępowy Dąbrowski,
Opiekunowie młodych harcerzy – Andrzej Wróbel (drużynowy), oboźny, Puma (instruktor gimnastyki), jego brat Hindus, a także kucharz i lekarz.

B- *Zapiszcie ramowy plan wydarzeń w powieści.*

C- *Napiszcie, jakie zwyczaje harcerskie poznaliście czytając lekturę oraz jakie były zajęcia harcerzy na obozie.*

(przechowywanie głowni z ostatniego obozowego ogniska na następny rok, śpiewy i zabawy przy ognisku, apele, zbiórki, odprawy, tworzenie godła zastępu z mchu, szyszek, kory, wybieranie nazwy i hasła zastępu, podchody, zadania dla zastępów, warty, nauka samarytanki, techniki, terenoznawstwa)

III. Ewaluacja:

Podsumowanie i ocena pracy uczniów.

IV. Praca domowa:

Zostałeś obozowym kronikarzem. Zredaguj i zapisz informację z pierwszego dnia pobytu na obozie.

Lekcja 4

Temat lekcji: „Obozowych przygód moc...”

Cele ogólne lekcji:

- rozwijanie umiejętności pracy w grupach,
- doskonalenie umiejętności pisania dziennego planu zajęć,
- pobudzanie do twórczej pracy.

Cele operacyjne lekcji:

Uczeń potrafi:

- ułożyć dzienny plan zajęć,
- układać zasady do wymyślonych przez siebie zabaw i gier,
- nadać nazwę swojej grupie, wymyślić ciekawe, nieośmieszające nikogo pseudonimy,
- współpracować w grupie,
- ocenić swoją pracę.

Metody pracy: zajęć praktycznych

Formy pracy: grupowa

Pomoce dydaktyczne: karty pracy

Przebieg lekcji:

I. Część wstępna:

1. Sprawdzenie pracy domowej.
2. Podział klasy na czteroosobowe grupy.
3. Podanie tematu lekcji: „Obozowych przygód moc...”

II. Część właściwa lekcji:

1. Rozdanie grupom zadań do realizacji i wyjaśnienie sposobu ich wykonania.

ZADANIA DLA GRUP

Na dzisiejszej lekcji każda grupa staje się zastępem harcerskim. W ciągu 30 minut macie wykonać zadania, a następnie ich rezultaty zaprezentować całej klasie. Pracujcie zgodnie, szybko i sprawnie oraz po cichu. (Zastęp zachowujący się bardzo głośno otrzyma punkty karne.)

Zadanie 1. Wymyślcie nazwę swojego zastępu i jego hasło oraz pseudonimy dla wszystkich członków grupy.

Zadanie 2. Narysujcie plan obozu.

Zadanie 3. Przygotujcie plan zajęć obozowych harcerz na jeden dzień. Zaczniście od pobudki, a skończcie wartą.

Zadanie 4. Zaproponujcie zabawę lub grę zespołową dla drużyny. Zapiszcie jej zasady.

Zadanie 5. Zszyfrujcie wymyślonym przez siebie kodem wiadomość: „Życzymy powodzenia.”

III. Ewaluacja:

Prezentacja i ocena pracy poszczególnych grup.

Samooceń uczniowie. (Prosimy, aby uczniowie ocenili swoje zaangażowanie i stosunek do wykonywanych zadań.)

IV. Praca domowa:

Zaprojektuj i opisz godło zastępu lub odznakę harcerską.

Lekcja 5

Temat lekcji: Czy Marek Osiński mógłby zostać moim przyjacielem?

Cele ogólne lekcji:

- doskonalenie umiejętności opisywania postaci literackiej,
- kształcenie umiejętności nazywania cech postaci,
- uwrażliwianie na problemy rówieśników.

Cele operacyjne lekcji:

Uczeń potrafi:

- opisać postać literacką,
- nazwać cechy charakteru bohatera,
- posługiwać się książką w uzasadnianiu własnego zdania,
- ocenić postać literacką.

Metody pracy: pogadanka, zajęć praktycznych,

Formy pracy: zbiorowa i indywidualna,

Przebieg lekcji:

I. Część wstępna:

1. Ćwiczenie : „Rozpisywanie słowa”

Nauczyciel zapisuje na tablicy pionowo nazwisko głównego bohatera, a uczniowie samodzielnie dopisują do niego skojarzenia.

O
S
I
Ń
S
K
I

II. Część właściwa lekcji:

1. Podanie tematu lekcji: **Czy Marek Osiński mógłby zostać moim przyjacielem?**
2. Wspólne redagowanie notatki - planu opisu z elementami charakterystyki Marka.
  - a) przedstawienie postaci: Marek Osiński, najmłodszy członek zastępu Czarne Stopy, jego opiekunem był człowiek, nazywany przez harcerzy Brodaczem.
  - b) cechy Marka:

<u>cecha</u>	<u>przykład zachowania</u>
nieśmiały	bał się wyśmiania przez kolegów
oczytany	został bibliotekarzem drużyny, umiał wymienić pisarzy związanych z górami Świętokrzyskimi
honorowy	nie lubił i nie chciał nigdy prosić o pomoc, nie przyznał się do swojej trudnej sytuacji rodzinnej
pomysłowy	wymyślił nazwę zastępu
dowcipny	lubił żartować, wymyślił kukły Rady Drużyny
miłośnik przyrody	lubił zwiedzanie i podziwianie piękna otaczającej go przyrody,
troskliwy,	pomógł wyźlicy i jej dzieciom
opiekuńczy	
zwinny, sprytny,	zwyciężył w podchodach
szybki	
uczciwy	potrafił przyznać się do popełnionych błędów, źle czuł się, gdy ciążyło na nim oskarżenie o kradzież serdelków
uzdolniony	wykonał kukły Rady Drużyny, „ozdobił” ognisko
artystycznie	
pechowiec	często wpadał w kłopoty nie z własnej winy

II. Ewaluacja:

Uczniowie samodzielnie odpowiadają na pytanie zawarte w temacie lekcji.

IV. Praca domowa:

Napisz charakterystykę Marka Osińskiego.

Lekcja 6

Temat lekcji: „Czarne stopy” to powieść ...

Cele ogólne lekcji:

- określanie cech gatunkowych powieści,
- omówienie cech powieści przygodowej.

Cele operacyjne lekcji:

Uczeń potrafi:

- wskazać główne cechy powieści jako gatunku literackiego,
- określić cechy powieści przygodowej,
- posługiwać się słownikiem terminów literackich.

Metody pracy: pogadanka

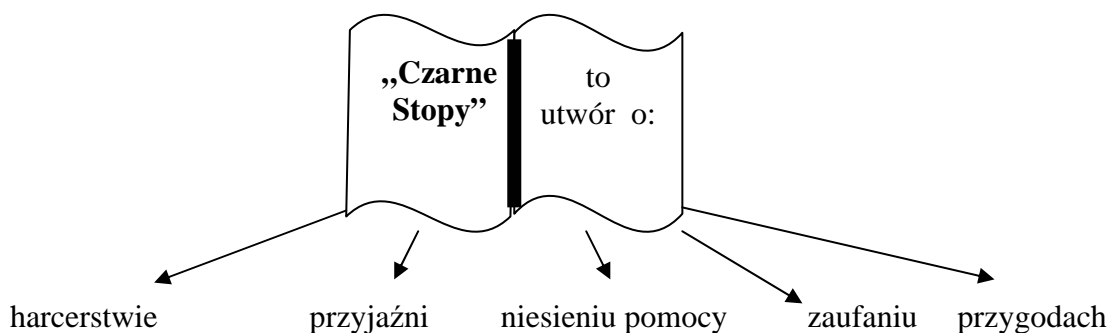
Formy pracy: zbiorowa

Pomoce dydaktyczne: słownik terminów literackich

Przebieg lekcji:

I Część wstępna:

1. Prosimy uczniów o dokończenie zdania „Czarne Stopy” to powieść o... . Zapisujemy na tablicy pierwsze skojarzenia uczniów.

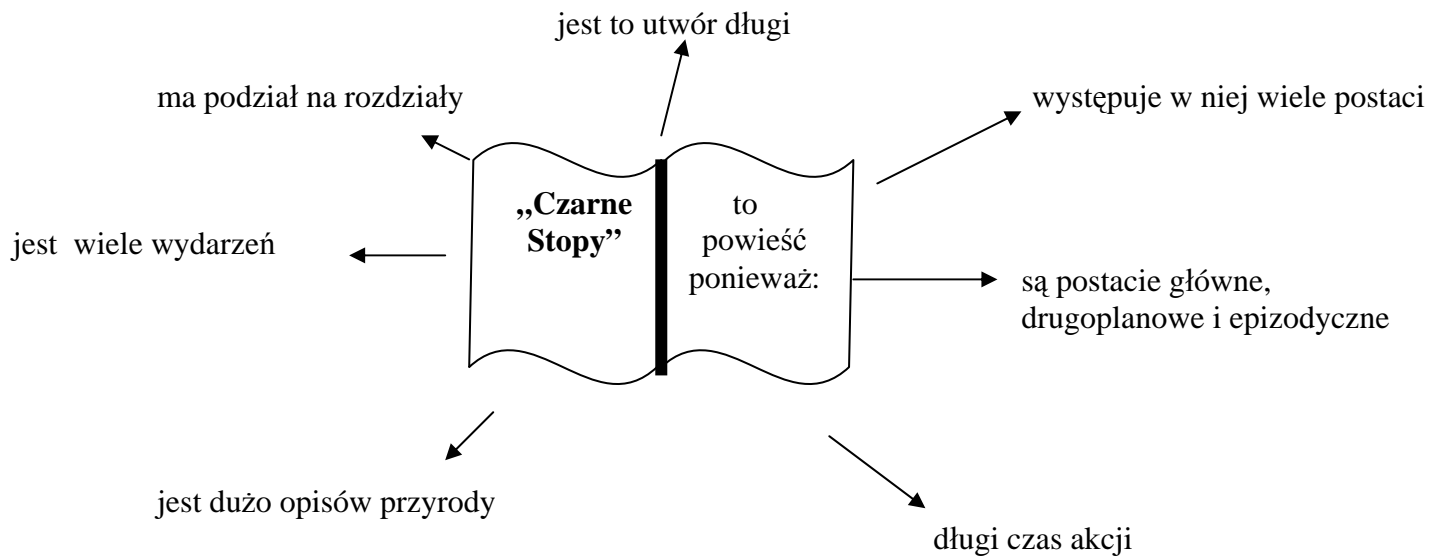

II. Część właściwa lekcji:

1. Podanie tematu lekcji: „Czarne stopy” to powieść ...
2. Omówienie narratora i narracji utworu.
(narrator wszechwiedzący; narracja trzecioosobowa; język powieści żywy, bliski językowi uczniów; humor słowny i sytuacyjny)

3. Na podstawie lektury uczniowie przy pomocy nauczyciela wypisują cechy powieści :

4. Wyszukiwanie w słowniku terminów literackich hasła *powieść przygodowa*.
Zapisanie definicji w zeszytach.

III. Ewaluacja:

Samodzielne uzasadnienie przez uczniów, że „Czarne Stopy” to powieść przygodowa.

IV. Praca domowa:

Napisz list do kolegi , w którym zachęcisz go do przeczytania lektury „Czarne Stopy”.

Opracowała
Anna Lewoc
nauczycielka języka polskiego